

Hugo de Jonge: ‘Ik kan niet toveren, ik kan wel hard werken’

interview hugo de jonge

De Limburger zaterdag 13 juni 2020 Door Edwin van der Aa en Niels Klaassen | Bron: AD

Hugo de Jonge.

Afbeelding: Guus Schoonewille

Hugo de Jonge maakt als coronaminister de heftigste periode van zijn carrière door. Voor het eerst blikt de vicepremier uitgebreid terug op de eerste golf. „Natuurlijk zijn er fouten gemaakt.”

Hij dacht met zijn jarenlange ervaring in stads- en landsbestuur dat hij wel wist wat werken onder druk was. En toen kwam het coronavirus, ging het land ‘intelligent’ op slot en nam het crisiskabinet in een week tijd maatregelen waar normaal jaren over wordt vergaderd.

Dus belde ‘coronachef’ Hugo de Jonge (42) op een woensdag in maart de wereld rond voor beademingsmachines, stuurde hij op vrijdag militairen naar Brabant om ic-bedden te verdelen, en werd tussendoor familieleden verboden om hun (groot)ouders nog te bezoeken in verpleeghuizen. „Als minister van Volksgezondheid neem je beslissingen die aan leven en dood raken”, zegt De Jonge aan een lange tafel in zijn kantoor op het ministerie in Den Haag. „Dat heb ik deze periode intenser beseft dan ooit. Dat is heftig.”

Bijna drieduizend ouderen stierven in verpleeghuizen. En dat zijn alleen nog de geregistreerde gevallen. Wat is er misgegaan?

„Ik geloof echt dat je pas over een tijdje alles kunt evalueren, als er enige afstand is. De Onderzoeksraad voor Veiligheid gaat dat doen, dat is ook goed. Natuurlijk zijn er fouten gemaakt. We zullen vaak te laat zijn geweest, misschien ook wel eens te vroeg met maatregelen. Dat moet goed bekeken worden, niet vlug vlug. Maar in het algemeen geldt: onze zorg was op geen enkele manier opgewassen tegen de pandemie die nu over de wereld raast.”

Ouderenzorg komt achteraan in de rij, zeggen betrokkenen. Bij verdeling van beschermingsmiddelen, bij het testen. Verpleeghuizen waren niet aangesloten bij de acute zorg in de regio.

„Dat is wel een van de lessen: we maakten altijd onderscheid tussen acute zorg aan de ene kant en langdurige zorg aan de andere kant. Inmiddels zijn verpleeghuizen ook aangesloten bij de regionale zorgverbanden. Dat moet zo blijven. Maar wat je zag in maart: mensen worden ziek en belanden in het ziekenhuis, waar razendsnel grote tekorten ontstaan. Dan worden er spullen besteld, maar is er niet genoeg. En de verpleeghuizen lopen daarna tegen dezelfde problemen aan. Als je dan hoort ‘het was een stille ramp in de verpleeghuizen’, zeg ik: nee. Er heeft zich een ramp voltrokken, maar we hadden er echt wel aandacht voor. In de week dat ik het coronadossier overnam, moest ik besluiten om bezoek niet langer toe te staan. Dat was ontzettend moeilijk en pijnlijk. Het moeilijkste besluit. Maar we moesten dit doen.”

Maar toch, betere verpleeghuiszorg was altijd belangrijk voor u. Dan is het toch pijnlijk dat het coronavirus juist daar zo hard toeslaat? Was u niet te laat, te traag?

„Natuurlijk is dat pijnlijk. Ik was op bezoek in verpleeghuizen waar veel mensen gestorven zijn. Dat is intens verdrietig, je ziet, hoort en voelt de pijn. Maar de kritiek over spullen en testen, ik hoor het allemaal aan, maar denk wel: jongens, er was een explosie van schaarste, overal. Vanaf dag één heb ik non-stop gewerkt om dat te verhelpen. Dít departement, déze minister, we hebben álles gedaan wat in ons vermogen lag, maar je kunt niet alles voorkomen. Ik kan niet toveren, ik kan wel heel hard werken. En dat heb ik gedaan.”

De Jonge nam op 19 maart het stokje over van Bruno Bruins (VVD), die in elkaar zakte tijdens een Kamerdebat. Hij was oververmoeid. „De volgende ochtend belde Mark (Rutte, red.) en zei dat Bruno niet meer terug zou komen en dat ik het moest overnemen. Het was geen vraag, nee. Er was ook geen tijd voor vragen. Een dag later zagen we dat het zo ongelooflijk misging in Brabant: de ic's lagen hartstikke vol en het verplaatsen van patiënten lukte niet goed genoeg. Dus zei ik: ‘Ik ga Ank Bijleveld (minister van Defensie, red) bellen en we gaan ervoor zorgen dat er een paar militairen komen helpen om dat te coördineren’.”

Het Nederlandse zorgstelsel is niet gebouwd op zulke rampen. Centrale regie ontbreekt vaak, ziekenhuizen concurreren onderling stevig: elke huisartsenpraktijk, elk verpleeghuis en hospitaal werkt als een eiland. „Deze crisis is één groot pleidooi voor minder markt, meer samenwerking en meer centrale

regie. Waar zijn welke voorzieningen nodig? En welke hulpmiddelen? Is er voldoende hulp dicht bij huis voor patiënten in elke regio? 'Ieder voor zich' is gewoon geen oplossing als je met elkaar iets heel groots moet doen. En we moeten er voortaan voor zorgen dat we minder afhankelijk worden van het buitenland, meer in staat zijn om voor onszelf te zorgen. Wat dat betreft is deze crisis voor de zorg één grote wegwijzer voor de toekomst."

Dus dit is wat blijft na de coronacrisis? Een centrale overheid die bepaalt, inkoopt en de zorg verdeelt?

„Wat mij betreft moeten alle soorten zorg verregaand blijven samenwerken, van verpleeghuizen tot ziekenhuizen en gehandicaptenzorginstellingen. Ik wil ook dat het landelijk mogelijk is om in te grijpen en bij te sturen op het moment dat je ziet dat het niet vanzelf lukt. En daar waar de financiering erop gericht is om te concurreren, moet dat anders worden geregeld."

Dat is nogal een wijziging: dan moet ons complete zorgstelsel op de schop. Wordt het dan niet verschrikkelijk duur en bureaucratisch?

„Nou, bureaucratischer is het juist níét geworden de afgelopen maanden, er is snel gehandeld. Maar het moet fundamenteel anders, ja. De centrale overheid moet soms een dwingende en sturende rol hebben. Dat merk je nu op alle fronten. Bij het testen ontbrak overzicht, bij de beschermingsmiddelen, bij de ic-capaciteit. Je wil die regie hebben. Hoe we dat precies gaan doen, moeten we nog uitwerken en met de Kamer bespreken. Maar dat er wat moet gebeuren, is nu wel duidelijk."

Actie dus. Met bidden en preken alleen valt de crisis niet te bedwingen, weet de Zeeuwse domineeszoon uit Bruinisse. Hij houdt van aanpakken, heeft weinig op met langdurige wetgevingstrajecten en bijbehorende taaie procedures. Liever een actieplan dan een nieuwe wet, lijkt het motto van de potentiële nieuwe lijsttrekker van het CDA. „Ik ga erover nadenken, heb ik eerder gezegd. Maar de afgelopen periode ben ik echt even druk geweest met andere dingen."

En dat kon de hele wereld zien. Zelfs in een van de grootste crises na de oorlog probeert De Jonge de buitenwereld bij te praten over zijn werk en leven. Via video's, foto's en berichten op sociale media is te zien hoe de vicepremier een lading mondkapjes in ontvangst neemt, hoe zijn eerste geïmproviseerde knipbeurt bij de thuiskapper verloopt en – afgelopen week nog – hoe de nieuwe test met de fel bekritiseerde corona-app gaat. En dat leidt online soms tot een stortvloed aan verwensingen uit de categorie 'landverrader', 'leugenaar in dienst van de WHO' en 'massamoordenaar'.

Uw broer wordt daar verdrietig van, vertelde hij ons. Hij leest die berichten dus niet meer. Doet u hetzelfde?

„Ik lees ze af en toe. Maar het went nooit, uiteindelijk ben je ook maar een mens. En je vrouw en kinderen lezen ook weleens mee, het is verschrikkelijk natuurlijk. Zo zie je dat deze crisis niet alleen maar het mooiste in mensen naar boven haalt."

Wordt het ook ernstiger dan dit? Krijgt u bedreigingen?

Kortaf: „Daar doe ik geen uitspraken over. Daar wordt goed op gelet, dat kan ik wel vertellen... Maar ik krijg ook ontzettend veel lieve berichten, steunbetuigingen, bloemen en kaarten. Dus ja: het lokt extreme reacties uit aan de ene kant, maar aan de andere kant zie je ook dankbaarheid.”

In welke fase zitten we nu met corona? De sterftcijfers lopen terug.

„We hebben met z'n allen dit virus onder controle gekregen, met 17 miljoen mensen hebben we die crisis gerund. Zonder militairen op straat of een agent op elk plein. Dat is echt goed. Maar nu de uitbraakfase voorbij is, merk je dat mensen langzamerhand klaar zijn met het virus. Het is alleen nog niet klaar met ons. Nu gaan we naar de controlefase, waarbij we door goed te testen en door andere meters op ons 'dashboard' elke keer kunnen ingrijpen als het virus ergens oplaait. Dat moet lokaal, gericht. Zodat we niet weer in zo'n intelligente lockdown hoeven. We zoeken nu intelligente controle. Totdat er een vaccin is, ja.”

Dat kan nog even duren. Moeten we tot die tijd echt overal die anderhalve meter afstand houden? En al die tijd niet knuffelen met onze (groot)ouders van 70-plus?

„Ja, dat is lastig, maar het is precies wat ik bedoel als ik zeg: wij kunnen wel klaar zijn met corona, andersom is dat niet zo. Je hoort dagelijks wel ergens: kan die en die branche niet meer open, kunnen bedrijven daar niet wat meer? Dan zeg ik: jongens, dat virus heeft geen economie gestudeerd, dat wil gewoon overspringen van mens tot mens. We moeten een paar van de basisprincipes echt houden: thuisblijven en je laten testen als je ziek bent, al is het mild. Afstand houden, en inderdaad ook van je ouders of opa en oma als ze oud of kwetsbaar zijn. Dat is heftig, mensen hebben behoefte aan contact. Maar het is nodig.”

Het is een hele opgave. Zou de puberende Hugo de Jonge ook zo netjes hebben geluisterd naar de overheid?

„Nou, ik moet bekennen: binnen de lijntjes kleuren was nooit mijn sterkste kant. Maar toch zie ik dat kinderen en jongeren het echt heel goed doen, hè. Ik zie het thuis, waar mijn dochter en zoon ook netjes meededen aan afstandsonderwijs. Al kreeg mijn zoon wel te horen dat hij zijn camera moest aanzetten. Hij bleek het eerste uur vanuit bed te luisteren, stiekem half uitslappend. En m'n dochter moest een keer digitaal nablijven omdat ze de juf op 'stil' hadden gezet tijdens de virtuele les. Maar in het algemeen zie je dat de jeugd het heel goed doorheeft dat we dit samen doen, en dat is echt knap.”

Als het toch misgaat: zijn we nu klaar voor een nieuwe golf?

„We breiden de ic-capaciteit uit, dat kost wat tijd. We werken aan een 'ijzeren voorraad' van beschermingsmiddelen, dat gaat goed. Maar we willen vooral dat zo'n grote golf niet meer komt, daar is echt alles op gericht. We hebben nu veel beter zicht op het virus, na opstartproblemen is onze testcapaciteit op orde. We krijgen straks een app die de GGD helpt om aan contactonderzoek te doen. Is dat nodig? Ja. Weet u nog bij wie u eergisteren allemaal in de buurt was? Die app helpt bij sneller en vollediger onderzoek.”

U lanceerde die app in april vol bravoure, maar er volgden al snel bakken kritiek.

„Daar hoorde ik ook een hoop cynisme. Maar met cynisme is nooit iets moois tot stand gebracht. We kregen het advies van het Outbreak Management Team dat we digitale ondersteuning van het contactonderzoek moesten organiseren, daarom deden we dat. We hebben gekeken wat de markt op dat moment te bieden had. Dat bleek niet aan onze privacy- en veiligheidseisen te voldoen, dus zijn we zelf gaan bouwen met een nieuw team. En we doen geen concessies aan de privacy.”

Ondertussen willen we weer van alles: met vakantie, naar buiten, een feestje vieren.

„Ja, dat merk ik ook. Toch zeg ik: blijf nadenken, wees voorzichtig, ook in de zomerperiode. Als het in Nederland niet slim is om naar een discotheek te gaan, dan is het dat in Spanje ook niet. Je wilt niet dat we straks massaal terugkeren van vakantie met het virus in onze koffer.